

DOSYA EDITÖRÜ'NDEN**YOKSULLUK VE SAĞLIK DOSYASI'NIN HİKAYESİ**

Onur HAMZAOĞLU*

Yoksulluk ve Sağlık başlığına, yayın kurulumuzun Ekim 2002'deki toplantısında, dergimizin 2003 yılı dosya konularından biri olmalı diye karar vermiştik. Sonra, örgütsel bazı öncelikler üzerinden 2004'ün ilk sayısı olması planlanmıştı.

Neden yoksulluk? Çünkü üyelerimizin ortak saptaması, son birkaç yıldır yoksulluk sözcüğü ile önceki yıllara göre daha fazla karşılaşır olmuştuk. Öyle ki toplumlarda yaşanan neredeyse bütün kötülüklerin, sorunların sebebi diye bahsedilir olmuştur yoksulluktan. Doğal olarak sağlıkta yaşanan sorunların kaynağı olarak da hep yoksulluk gösterilmeye başlanmıştı son zamanlarda. Neydi bunun nedeni, hem kendimiz hem de okurlarımız için ilgilenmeliyiz diye düşündük.

Ön hazırlığımızda gördük ki yerinde bir karar vermişiz. Yoksullar, içinde yaşadıkları toplumların bütünlüğünden kaynak alan/oluşan yapılar olarak tanımlanıyor. Yani her toplumun yoksullarının, o toplumun bütün sınıflarına ait üyelerinden oluştuğu savlanıyor. Yoksulluğun nedeni olarak da toplumdaki gelir dağılımındaki bozukluklar temel neden olarak kabul edilip, dağılımda yapılacak düzenlemelerle sorunun çözülebileceği öngörülmüştür. Kısacası ne üretim ilişkileri ne kapitalizm ne de sınıf var yoksulluk yazınında. İstedik ki bu örtüyü kendi olanaklarımızla aralayalım, gerçeği arama, gerçeğe ulaşma faaliyetimizi sürdürelim.

Dosyamızın ilk yazısında Metin Çulhaoğlu, işçi-emekçi sınıflar dışında kalan bir yoksullar kategorisi olmadığını, yoksulluğun ve yoksullaşmanın kapitalizm dışında açıklanamayacağını tartışıyor. Boratav hoca, yoksulluk kavramının kullanılmasının altındaki ideolojik saldırı hedefini deşifre eden yazısında, insanların ait oldukları sınıfa göre değil, gelir düzeylerine göre tanımlanmaya çalışıldığı, böylece sorunu çözmeye yönelik hedeflerin de bireysel gelir dağılımlarının düzenlenmesinde aranmak istendiğine dikkat çekiyor. Kapitalist üretim ilişkilerinde işçi sınıfının durumu ve gelirlerine göre ülke karşılaştırmalarını Fikret Başkaya'nın yazısında bulacaksınız. Fikret Şenses yoksulluğun tanımı, sınıflaması ve nedenleri hakkındaki tartışmalara geniş yer verdiği makalesinde yoksulluğun nedeninin neoliberal politikalara daraltıldığında ortaya çıkacak eksiklikleri bizlerle paylaşıyor. Günümüzde burjuvazinin yoksullukla baş etme stratejilerini ve uygulamalarını İzzettin Önder bizlere aktarıyor. Söyleşi tarzındaki yazısında Ahmet Haşim Köse,

Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın raporlarındaki yoksulluğun hikayesini anlatıyor. Dünya Bankası'nın sosyal risk azaltma projesi kapsamında, 2001 yılında Türkiye'de yaptırdığı yoksulluk araştırmasının sonuçlarını ve altındakileri Özlem Özkan'ın yazısında okuyacaksınız. Türkiye'de ekonomik verilerin hükümet adına açıklamasını yapan DİE, son yıllarda açıklamalarının/çalışmalarının güvenilirliği tartışmalarını, 2002 yılında "ülkede gelir dağılımı iyileşti" açıklamasıyla iyice pekiştirdiğini, özetle güvenilir olmadığını Mustafa Sönmez bizlere sunuyor.

Yoksullukla ilgili ampirik çalışmaların hemen tümü kentsel bölgelerde gerçekleştirilmiş durumda. Bunun "kırdaki yoksulluk yoktur" tezinden kaynaklandığını düşünmüyoruz. Sanırız daha çok araştırmaları gerçekleştirmedeki kolaylığı nedeniyle kentler tercih ediliyor. Sevgili Özbudun ve Başokçu bu zorluğu göze alarak Datça kırsalındaki Betçe'de yaptıkları zahmetli araştırmalarını konuyla ilgili geniş bir literatür çalışmasının eşliğinde bizlerle paylaşıyorlar, dosyamızın dokuzuncu makalesinde. Bülent Yılmaz arkadaşımız Türkiye'nin patronlar kulübü ile bir sosyal demokrat partisinin yoksullukla ilgili hazırlanmış oldukları raporlarını dosyamız için özetledi. "Sağlık ve Yoksulluk" başlıklı yazısında Necati Dedeoğlu, sağlık kaybının yalnızca işçi-emekçi sınıflarda yoksulluğa neden olduğunu, yoksulluğun sağlık etkilerini ve yoksulluk ve sağlıksızlığın giderilesi yollarını tartışıyor. Hamzaoğlu'da makalesinde, yoksulların sağlığıyla ilgili verileri aktarmanın yanı sıra yoksulluğun sağlıksızlığın ortaya çıkışındaki nedensellik içindeki yerini tartışıyor. Ek olarak tartışmayı sonuçlar kadar, sonuçları doğuran amaçlar üzerinden de yürütmenin gerekliliğini vurguluyor. Dosyamızın son çalışmasını sevgili Özlem arkadaşımız bizler için gerçekleştirdi. Zahmetli bir çalışma sonucunda Türkiye'de yapılmış olan yoksulluk araştırmalarını listeledi.

Sözünü ettiğimiz onüç çalışmayı gerçekleştiren dostlarımıza yürekte teşekkürlerimizi iletiyoruz. Dosyamız onların katkılarıyla gerçekleşti. Dosyamızda bir araya gelen bilgilerin yolunuzu kolaylaştıracağını, bizlere güç katacağını düşünüyoruz.

Ancak bu dosyada sizlerle paylaşmayı düşündüğümüz ve yazma sözünü aldığımız halde bizlere hala ulaşmayan; yoksulların yoksulluklarıyla baş etme yaklaşımları, Türkiye örneğinde yoksulların yoksulluklarıyla baş etme yaklaşımları ve Türkiye'de sağlık için cepten harcamaların gelir gruplarına göre dağılımı konularındaki üç ayrı çalışmanın eksikliğini duyduğumuzu da iletmek istiyoruz, hem size hem de arkadaşlarımıza.

*Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD